

Inspiration för läkare att läsa skönlitterära klassiker

John Salinsky. **Medicine and literature. The doctor's companion to the classics.** Volym I 236 sidor. Volym II 281 sidor. United Kingdom: Radcliffe Medical Press LTD; 2004. ISBN 85775-830-7.

Recensent: Jan Halldin, leg läkare, med dr, Stockholm. jan.halldin@sll.se

Att läsandet av skönlitteratur kan utveckla viktiga sidor av läkarrollen framkom i en insiktsfull analys av distriktsläkaren Christer Petersson i Läkartidningen nummer 35, 2005. Han refererar bland annat till den engelske allmänläkaren John Salinger, som skrivit de två volymerna »Medicine and literature. The doctor's companion to the classics«, som här recenseras.

Salinger är sedan 1998 ansvarig för spalten »Medicine and literature« i kvartalstidskriften Education for Primary Care. Spalten innehåller vanligtvis en redogörelse för en av Salingers favoritklassiker. Han inbiterar också gästförfattare att bidra med artiklar rörande deras favoritböcker.

I förordet till volym I skriver Salinger att han samlat artiklarna från tidskriften, gjort smärre redigeringar och tillägg och sedan publicerat dem i boken.

Förutom förord och introduktion består de två volymerna av sammanlagt 33 kapitel, varav 26 har författats av Salinger och sju av andra författare. Till sex kapitel finns en efterskrift, där det skönlitterära verket oftast analyserats av en litteraturvetare. Varje kapitel avhandlar mestadels ett skönlitterärt verk och dess författare. I den första volymens avslutningskapitel lämnar Salinger en del förslag till hur några av

de litterära klassikerna kan användas i undervisningssammanhang.

Ökar den empatiska förmågan

Salinger har inte velat begränsa urvalet klassiker till enbart dem som handlar om läkare och patienter. Han anser med rätta att alla berättelser om mänskligt liv har beröringspunkter med patienter som passerar in i och ut ur konsultationsrummen. Genom skönlitteraturen kan han lära sig att se människan bakom patienten och därmed öka sin egen empatiska förmåga. Om han blir uttråkad eller otålig vid en konsultation försöker han lyssna på sin patient på ett annorlunda sätt, som om han läste om honom/henne i en roman. Det fungerar inte alltid men ibland kan hans »sjunkande hjärta« åter vakna till liv.

Ett urval av skönlitterära klassiker som skall inspirera läkarkåren till läsning kan göras på olika sätt. Salinger utgår från sin egen person och från litteratur som betytt mycket för honom. Jag tror att han gör rätt. Genom sitt medryckande och målande språk fick han mig att med nyvak intresse för första gången läsa en del av de presenterade klassikerna.

Engelska författare dominerar

Vilka författare och böcker har Salinger valt ut? 16 författare kommer från England, fyra från Ryssland, två från Amerika och sex länder har en representant var. En författare, Michail Bulgakov, var läkare medan tre andra, Gustave Flaubert, Fjodor Dostojevskij och Ernest Hemingway, hade fäder som var läkare.

De flesta levde under 1800-talet och första hälften av 1900-talet. Ett par äldre finns med, t ex William Shakespeare. Den yngste och den ende nu levande är nobelpristagaren Gabriel García Márquez, vars bidrag är boken »Hundra år av ensamhet« (1967).

Med tanke på Salingers nationalitet är det inte konstigt att engelska författare dominerar så markant. Desto mer svårbegripligt är det att engelsmannen George Orwell, som skrev klassikerna »Djurens gård« (1945) och »1984« (1949), inte finns med.

Korta noveller och tegelstensromaner

Verken skiftar i omfång, alltifrån Ernest Hemingways novell »Indian camp« (1924) och Franz Kafkas novell »En läkare på landet« (1919) på bara några sidor till riktigt omfångsrika klassiker på 700–1000 sidor, t ex »Middlemarch« (1871–72) av George Eliot, »Bröderna Karamasov« (1880) av Fjodor Dostojevskij, »Anna Karenina«

(1878) av Leo Tolstoj och »Bleak House« (1853) av Charles Dickens.

Förhöjd effekt av läsandet

Salinger försöker på olika sätt att förhöja effekten av läsandet. Text kan han på sin lediga tid resa till de platser som beskrivs i böckerna, lyssna på den musik som omnämns, eller gå på teater med sina studenter för att se klassiska uppsättningar som Shakespeares »En midsommarnattsdröm« (1594–96).

När Salinger presenterar en klassiker får vi ofta också reda på något om författarens liv. Han använder en biografi om Franz Kafka när han undervisar studenter utifrån Kafkas novell »En läkare på landet«. Det borde i varje avsnitt där en ny författare presenteras ha funnits med en kort resumé av författarens liv och en referens till en bra biografi om honom/henne. Nu finns detta av och till men inte genomgående.

Lämplig undervisningslitteratur

Flera kortfattade berättelser kan med fördel användas vid undervisning av blivande läkare, exempelvis de ovan nämnda av Hemingway och Kafka och en del avsnitt i Michail Bulgakovs »A country doctor's notebook« (1975). I den senare skildras akuta situationer som en ung läkare på landet kan råka ut för även i Sverige idag (om kanske inte så dramatiskt). Ett av avsnitten, »Morphine« berättar om en läkare som blir morfinist (handlar sannolikt till en del om Bulgakov själv). Leo Tolstoj »The death of Ivan Ilyich« (1886) beskriver trovärdigt känslor och tankar hos en döende patient och dennes anhöriga. Virginia Woolfs »Mrs Dalloway« (1925) skildrar bland annat hur en psykotisk man hoppar ut från ett fönster och dör när han skall tvångsomhändertas. Man kan med läkarstudenter diskutera läkarens gripande och om det funnits möjligheter att förhindra tragedin.

Ett urval efterlyses som svensk lärobok

Sammanfattningsvis kan dessa två volymer om medicin och skönlitteratur, mycket tack vare Salingers personliga engagemang och framställningskonst i ämnet, inspirera både blivande och färdiga läkare att läsa skönlitterära klassiker. Innehållet kunde ha koncentrerats och strukturerats något bättre. Jag skulle ha föredragit att de klassiska verk som direkt lämpar sig för undervisning av läkarstudenter hade samlats i en volym och resten i den andra.

Det finns skäl att överväga en svensk utgåva med ett urval av de från undervisningssynpunkt mest läsvärda kapitlen i Salingers två böcker. •